

بسم الله الرحمن الرحيم

تحریرات و بازنندگان

نقش عوام و خواص در شکل گیری علل و

مرضیه جمشیدی

جمشیدی، مرضیه، ۱۳۶۷ -
قهرمانان و بازندگان (نقش عوام و خواص در شکل گیری عاشورا) / مرضیه جمشیدی.
قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۹.
۱۴۰ ص: ۵/۲۱×۵/۱۴
۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۲۱۷-۴

فبا مسلسل: ۱۳۸
واقعہ کربلا، ۱۱ ق. Karbala, Battle of, Karbala, Iraq, ۸۰ Causes —
واقعہ کربلا، ۱۱ ق — علل Karbala, Battle of, Karbala, Iraq, ۸۰ Causes —
عاشورا Tenth of Muharram
حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، مرکز نشر هاجر
Hozeh Elmiyeh Qom. Center management Hozeh Elmiyeh sisters, Centre Publications hajar
BP۴۱/۵/ق ۱۳۹۸ ۲۹۷/۹۵۳۴ ۵۶۳۹۹۹۱



ناشر تخصصی زن و خانواده

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

قهرمانان و بازندگان نقش عوام و خواص در شکل گیری عاشورا

نویسنده: مرضیه جمشیدی

مرکز نشر هاجر - ناشر تخصصی زن و خانواده

تعداد صفحه و قطع: ۱۴۰ صفحه رقعی + نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۹

شمارگان: ۳۰۰ نسخه + قیمت: ۲۴۰/۰۰۰ ریال

چاپخانه: زلال کوثر + شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۲۱۷-۴

نشانی: قم - بلوار معلم - مجتمع ناشران - واحد ۱۱۴

تلفن: ۰۲۵-۳۱۵۵ پیامک: ۱۰۰۰۳۱۵۵

hajarpub.ir info@hajarpub.ir



فهرست

پیش‌گفتار.....	۷
مقدمه.....	۹
بخش اول ویژگی‌ها و وظایف خواص و عوام.....	۱۵
فصل اول: ویژگی‌های خواص و عوام.....	۱۷
الف) ویژگی‌های خواص.....	۱۷
۱. بصیرت.....	۱۷
یک. بصیرت اعتقادی.....	۱۸
دو. بصیرت اخلاقی.....	۱۹
سه. بصیرت عملی.....	۲۰
چهار. بصیرت سیاسی.....	۲۱
۲. ولایت‌پذیری.....	۲۳
معنای ولایت.....	۲۳
ابعاد ولایت‌پذیری.....	۲۴
یک. اطاعت و التزام عملی.....	۲۴
دو. همراهی با ولی در همه صحنه‌ها.....	۲۵
سه. تطبیق خود با ولی.....	۲۷
۳. استقامت و پایداری.....	۲۷
۴. ایمان و تقوا.....	۳۰

۳۳	۵. ایثار و فداکاری
۳۴	ب) ویژگی های عوام
۳۴	۱. ضعف بصیرت
۳۶	۲. معیار قرار دادن افراد برای حق
۳۷	۳. منفعت طلبی
۳۸	۴. تقلید کورکورانه
۴۰	نتیجه گیری
۴۱	فصل دوم. وظایف خواص و عوام
۴۱	الف) وظایف خواص
۴۲	۱. عمل به علم
۴۳	۲. امر به معروف و نهی از منکر
۴۵	۳. تصمیم گیری به موقع
۴۷	۴. جانب داری از حق
۴۷	موضع در زمان فتنه
۴۷	موضع گیری به هنگام وضوح حق
۴۹	۵. تبیین حقایق
۵۱	۶. زهد و بی رغبتی به دنیا
۵۳	۷. ایجاد وحدت و اتحاد
۵۵	۸. ایجاد روحیه شهادت طلبی
۵۷	ب) وظایف عوام
۵۷	۱. تبعیت از حق و عالمان عامل
۵۸	۲. انس با قرآن
۶۱	۳. ذکر و یاد خدا
۶۲	۴. پرهیز از اظهار نظرهای جاهلانه
۶۴	نتیجه گیری

بخش دوم: تحلیلی بر نقش و عملکرد خواص و عوام در نهضت عاشورا..... ۶۵

فصل اول: تحلیلی بر نقش و عملکرد خوب خواص در جبهه حق و باطل..... ۶۷

الف) عملکرد خوب خواص در زمان پیامبر ﷺ و امام علی ﷺ..... ۶۸

۱. تبیین حقایق..... ۶۸

۲. امر به معروف و نهی از منکر..... ۷۱

ب) عملکرد خوب خواص در زمان امام حسین ﷺ..... ۷۴

۱. استقامت و پایداری..... ۷۴

۲. زهد و ساده‌زیستی..... ۷۶

۳. لحظه‌شناسی..... ۷۹

۴. تصمیم‌گیری به موقع..... ۸۱

فصل دوم: بررسی نقش و عملکرد بد خواص در جبهه حق و باطل..... ۸۵

الف) بررسی عملکرد خواص در زمان پیامبر ﷺ..... ۸۵

ب) عملکرد خواص بعد از پیامبر ﷺ..... ۸۸

۱. عملکرد خلفا و بدعت‌ها..... ۸۹

یک. غصب خلافت..... ۸۹

دو. تبعیض نژادی..... ۹۱

سه. روی کار آوردن بنی‌امیه..... ۹۲

ج) عملکرد خواص در زمان امام علی ﷺ..... ۹۴

۱. ریاست طلبی..... ۹۴

۲. حسادت..... ۹۶

۳. منفعت طلبی..... ۹۸

د) عملکرد خواص در دوران امام حسن ﷺ..... ۱۰۱

عملکرد معاویه..... ۱۰۳

۱. تبدیل حکومت از خلافت به پادشاهی..... ۱۰۵

۲. سعی در محو کامل فضایل اهل بیت علیهم السلام و جعل	۱۰۵
۳. فشار بر مردم به ویژه شیعیان	۱۰۶
۴. تأسیس فرقه‌های مرجئه و جبریه	۱۰۸
۵. تقسیم امت اسلامی به قبایل و طبقات اجتماعی	۱۰۹
ه) عملکرد خواص در دوران امام حسین علیه السلام	۱۱۰
۱. همراهی نکردن امام علیه السلام	۱۱۰
۲. عافیت طلبی	۱۱۲
۳. مصلحت‌اندیشی	۱۱۷
۴. فرصت طلبی	۱۱۸
۵. نداشتن بصیرت سیاسی	۱۲۱
عوامل چرخش از موضع حق	۱۲۳
۱. خودپرستی	۱۲۴
۲. مال پرستی	۱۲۴
۳. ریاست طلبی	۱۲۶
۴. ملاحظات خویشاوندی و دوستی	۱۲۷
نتیجه گیری	۱۳۰
فهرست منابع	۱۳۱

پیش گفتار

من به سرچشمه نورشیدنه خود بروم راه ذره ای بودم و مرمو مرا بالا برد

وقتی کتاب «دلنگ نباش!» به دست رهبرانقلاب رسید؛ ایشان پس از مطالعه، در صفحه اول آن نوشتند: «بسمه تعالی. سلام و رضوان خدا بر شهید عزیز روح الله قربانی؛ از همسر شهید باید تشکر شود بخاطر فرستادن این کتاب و از ایشان و خانم مولائی بخاطر تدوین این اثر. ۹۷/۹/۲۸»^۱.

قلم معجزه‌ی مانای اندیشه‌هاست؛ در ستایش قلم، همین بس که سوره‌ای از قرآن کریم به این نام است و مطلع آن با سوگندی از پروردگار عالمیان در ارجمندی قلم آغاز می‌شود که: ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ؛ قلم ناب، پاسدار صدق و راستی و عدالت است و قلم ناباب اگر در دست نامهذبین و ناهلان بیافتد، می‌تواند عامل انحطاط و کژروی‌ها باشد. قلم پاک مقدس و ماندگار است و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در تمجید کتابت می‌فرمایند: «الْمُؤْمِنُ إِذَا مَاتَ وَتَرَكَ وَرَقَةً وَاحِدَةً عَلَيْهَا عِلْمٌ تَكُونُ تِلْكَ الْوَرَقَةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ سِتْرًا فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ وَأَعْطَاهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِكُلِّ حَرْفٍ مَكْتُوبٍ عَلَيْهَا مَدِينَةً أَوْسَعَ مِنَ الدُّنْيَا سَبْعَ مَرَّاتٍ^۲؛ اگر مؤمن از دنیا برود و یک ورقه از خودش باقی بگذارد که بر آن علمی نوشته شده باشد روز قیامت این ورقه حائل و ساتر و حاجب است بین او بین آتش، نه تنها مانع از آتش است؛ بلکه خداوند تبارک و تعالی در عوض هر حرفی که بر آن ورقه نوشته است شهری وسیع‌تر از دنیا به اندازه هفت برابر به او اعطا می‌فرماید.»

^۱ <http://farsi.khamenei.ir/news-content?id=42806>؛ شهید روح الله قربانی از شهدای مدافع

حرم اهل بیت علیهم السلام است که ۱۳ آبان ماه ۹۴ در حلب سوریه به شهادت رسید. کتاب «دلنگ نباش!» توسط انتشارات «روایت فتح» به چاپ رسیده، فرازهایی از زندگانی شهید روح الله قربانی و حاصل مصاحبه‌های مؤلف با همسر شهید و نزدیکان ایشان است.

در این عرصه‌ی عریض، اما نوqlمان به دلیل ناشناخته بودنشان، میدان نگارش نمی‌یابند و هیچ تضمینی هم برای فروش آثار خودنگاشته آنان نیست. رویکرد مثبت گرایانه به نوqlمان و بوجود آوردن عرصه‌ی عرض اندام و فراهم آوردن زمینه‌ی حمایت و هدایت از آنان، به هدف و آرمان ناشران وابسته است. باید گفت در شرایط کنونی، فرهنگ حمایت از نوqlسان هنوز قوت کافی نگرفته و برخی از ناشران نیز فاقد عزم و کارشناسان زبده برای ارزش‌گذاری و توزین آثار نوqlگران هستند و در نتیجه، تمایلی برای چاپ این آثار از خود نشان نمی‌دهند. در این اوضاع و شرایط، مرکز نشر هاجریکی از اهداف و رسالت خود را پرورش نویسندگان نوqlم به منظور چرخش نویسندگان و جایگزینی مؤلفان در آینده‌ای نه چندان دور می‌داند. این ناشر آرمان بلند خود را در حمایت از نوqlگران قابل تحقق می‌داند و امید می‌برد تا در پرتو قوت علمی و سلاست قلمی نویسندگان جوان، خدمتی ارزشمند به استمرار خط کتابت و دفاع از اندیشه‌های متعالی و آموزه‌های نورانی و انسان ساز مکتب قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) به جامعه ارایه نماید.

بی‌تردید، باز نمودن راهی برای معرفی توانمدهای نوqlمان و نویسندگان جوان آتیه‌دار به جامعه‌ی فرهیختگانی از سوی نشر هاجر پایان بخش راه نیست؛ بلکه نوqlگران نیز باید با شناختی هدفمند از سبک‌های گوناگون نویسندگی و عزمی جدی، نیتی خالصانه، مطالعه‌ای فراگیر و دانشی درخور و تجربه‌آموزی از نگاره‌های مؤلفان نام‌آشنا؛ طرحی نودر افکنند و همسوبا نیازهای جامعه هدف در سطوح کودک و نوجوانان، جوانان و آحاد جامعه اسلامی از زنان و مردان مبادرت به خلق اثر نمایند تا با نقش آفرینی شایسته امید و انتظاری که رهبر فرزانه انقلاب در بیانیه گام دوم از جوانان انقلابی این مرزوبوم برای تحقق تمدن نوین اسلامی به تصویر کشیده‌اند را به منصب ظهور نشانند... إن شاء الله

مرکز نشر هاجر

ناشر تخصصی زن و خانواده

مقدمه

تاریخ بشر حوادث تلخ و شیرین بی شماری را به یاد دارد و تاریخ سازان فراوانی را در دل خویش پرورش داده است. فرزندان آدم در طول تاریخ غربال شدند و صحنه های زشت و زیبا آفریدند تا ماندگارترین حادثه در کربلا به وجود آمد. واقعه عاشورا نقطه عطفی است که در تاریخ بشر مانند ندارد. انگار همه فلسفه خلقت و تمامی تاریخ انسان در آن روز خلاصه شد. گویی همه تاریخ انسان مقدمه عاشورا بود و امام حسین علیه السلام نماینده تمام انسان ها و یزید و پیروانش خود شیطان! اگر چه در این نبرد، به ظاهر شیطان پیروز شد؛ اما پیروز واقعی امام حسین علیه السلام و یارانش بودند. در واقع عاشورا حیات خویش را از خون پاک شهیدانی چون سیدالشهداء دارد. آنان با نثار جان خویش در راه حق، به انسانیت جانی تازه بخشیدند و هرنهضتی که از جام آنان نوشید جانی تازه یافت. حادثه عاشورا جان سوز و در عین حال افتخار آفرین و تجلّی عشق به اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله می باشد که ضامن سعادت و عامل حیات معنوی جوامع انسانی است که ابعاد مختلف آن مورد تحقیق قرار گرفته است.

تحقیق حاضر در راستای عبرت‌گیری از حماسه عاشورا و نیز با توجه به اینکه هر پدیده تاریخی که رخ می‌دهد حاصل عملکرد عوام و خواص است و عملکرد این دو گروه است که می‌تواند باعث سعادت و یا گمراهی جامعه شود، به همین منظور به بررسی نقش عوام و خواص در این حادثه می‌پردازد و انتظار دارد بشر امروزی با تحلیل و تبیین این عبرت‌ها باعث بصیرت‌افزایی خود و پاسداری از ارزش‌های اصیل اسلامی شود، تا دیگر این حادثه جان‌سوز در تاریخ تکرار نشود. از آنجا که انسان مدنی الطبع و نیازمند به زندگی اجتماعی است، همواره تکامل و تعالی خود را در همبستگی با جامعه می‌بیند و عموماً فرایند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را در جامعه به عنوان یک حقیقت می‌پذیرد؛ از این رو در مطلق جوامع بشری، مردم از حیث تأثیرات متقابل به دو قطب تأثیرگذار و تأثیرپذیر تقسیم می‌شوند. در این میان به گروه تأثیرگذار که معمولاً اقلیت جامعه را تشکیل می‌دهند، خواص و به گروه تأثیرپذیر عوام می‌گویند. خواص هر جامعه، افرادی هستند که اهل شناخت و تجزیه و تحلیل بوده و براساس بصیرت نسبت به وقایع اتفاقی موضع‌گیری می‌کنند و درحقیقت سردمداری جریان‌های اجتماعی به دست آن‌هاست.

مقام معظم رهبری درباره خواص می‌فرمایند:

«کسانی هستند که بر مبنای فکر خود، از روی فهمیدگی و آگاهی و تصمیم‌گیری کار می‌کنند، یک راهی را می‌شناسند و در آن راه - که به خوب و بدش کار نداریم - گام برمی‌دارند. این‌ها ایند که اسمشان را خواص می‌گذاریم..... خواص چه کسانی هستند؟ آیا قشر خاصی هستند؟ جواب منفی است. زیرا در بین خواص، کنار افراد باسواد، آدم‌های بی‌سواد هم هستند. گاهی کسی بی‌سواد است، اما جزو خواص است، یعنی می‌فهمد چه کار می‌کند. از روی تصمیم‌گیری و تشخیص عمل می‌کند، ولو درس نخوانده و مدرسه نرفته، مدرک

ندارد، لباس روحانی نپوشیده است. به هر حال نسبت به قضایا از فهم برخوردار است.^۱

خواص را می‌توان در دو جبهه حق و باطل تقسیم کرد. خواص طرفدار حق در طول تاریخ همواره تاریکی‌های جهل را از بین برده و از حق و حقیقت دفاع کرده‌اند و در این راه سستی نورزیدند.

قرآن کریم درباره خواص اهل حق تعبیری رسا دارد و می‌فرماید:

«وَكَايْنٍ مِّنْ نَّبِيِّ قَاتِلٍ مَّعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ»

«و چه بسیار پیامبرانی که مردان الهی فراوانی به همراه آنان جنگ کردند! آن‌ها هیچ‌گاه در برابر آنچه در راه خدا به آنان می‌رسید، سست و ناتوان نشدند [و تن به تسلیم ندادند]؛ و خداوند استقامت‌کنندگان را دوست دارد.»

خواص طرفدار حق دو دسته هستند، برخی با راحتی و آسایش در دنیا موافقت و در مواضعی راحتی و آسایش را بر دفاع از حق ترجیح می‌دهند و برخی دیگر با راحتی و آسایش دنیا موافق نیستند و در سخت‌ترین شرایط به دفاع از حق می‌پردازند.

«خواص طرفدار حق دو نوع‌اند؛ یک نوع کسانی هستند که در مقابله با دنیا، زندگی، مقام، شهوت، پول، لذت، راحتی، نام و همه متاع‌های خوب قرار دارند. اینهایی که ذکر کردیم، همه از متاع‌های خوب است..... منتها اگر در مقابل این متاع‌ها و بهره‌های زندگی، خدای ناخواسته آن قدر مجذوب شدید که وقتی پای تکلیف سخت به میان آمد، نتوانستید دست بردارید، و او یلاست! اگر ضمن بهره بردن از متاع‌های دنیوی، آنجا که پای امتحان سخت پیش می‌آید،

۱. سید علی، خامنه‌ای، آفتاب در مصاف، انتشارات انقلاب اسلامی، ص ۴۳۲.

می‌توانید از آن متاع‌ها به راحتی دست بردارید، آن وقت حساب

است.» (همان، صص ۴۳۷-۴۳۸)

گروه دیگر عوام است که در هر جامعه اکثریت را تشکیل می‌دهند و معمولاً پیرو بوده، به بالادستی‌ها نگاه می‌کنند و مطابق مشی آن‌ها عمل می‌کنند، این‌ها توانایی تجزیه و تحلیل مسائل را ندارند، پیرو موجند و مرعوب جو. مقام معظم رهبری می‌فرماید:

«عوام یعنی کسانی که وقتی جوبه یک سمتی می‌رود، این‌ها هم می‌روند، تحلیلی ندارند. یک وقت مردم می‌گویند زنده باد، این هم نگاه می‌کند، می‌گوید زنده باد. یک وقت می‌گویند مرده باد، او هم نگاه می‌کند، می‌گوید مرده باد. این‌ها دنبال این نیستند که ببینند چه راهی درست است، چه حرکتی صحیح است، بفهمند، تحلیل کنند، درک کنند.» (همان، صص ۴۳۳-۴۳۴)

نگارنده در این پژوهش ویژگی‌های گروه تأثیرگذار (خواص) و گروه تأثیرپذیر (عوام) و نیز وظایفی که بر عهده این دو گروه می‌باشد را بیان می‌کند. با مطالعه این بخش درمی‌یابیم که اگر عوام و خواص به وظایف خود به درستی عمل کنند و دنیا و مظاهر فریبنده‌اش آنان را به گمراهی نکشاند، مانع از به وجود آمدن حوادثی مانند واقعه عاشورا می‌شوند. در پایان به تحلیلی بر نقش و عملکرد خواص و عوام در نهضت عاشورا می‌پردازد. در این قسمت دیده می‌شود گروهی تا آخرین لحظات عمر خود از حق و حقیقت دفاع کرده و سختی‌ها و مشکلات را در این راه به جان می‌خرند. آنان در همه حال یار و یاور ولی خود بودند. اما در این میان گروه دیگری وجود دارند که در هر بازه زمانی دارای موضع‌گیری متفاوتی می‌باشند، آنان هرگاه در حمایت از حق منافع شخصی خود را در خطر می‌دیدند، از حق دست کشیده و حتی آن را زیر پا می‌گذاشتند و با گروه باطل همراه می‌شدند. این‌گونه بود که کوتاهی برخی از خواص رفته‌رفته باعث روی کار

آمدن افرادی شد که چیزی جز امیال نفسانی و رفاه و آسایش خود را نمی‌دیدند و با ظاهرسازی‌های خود عوام جامعه را نسبت به حق دچار شک و تردید کرده و طی مدتی کوتاه گمراهی آنان را رقم زدند و سبب به وجود آمدن حادثه جان‌سوز عاشورا شدند.

مرضیه جمشیدی

www.Ketab.ir